

8. Світовий тренд – міські ферми на дахах будинків. Топ-9 найцікавіших екоферм URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/svitovij-trend-miski-fermi-na-dahah-budinkiv-top-9-najcikavisih-ekoferm> (дата звернення 29.04.2024)

9. Urbanization and its Effects on the Environment and Society Along with Sustainable Development / Koosha Kalhor¹, Masoud Mahdisoltani – 2015 URL: https://www.researchgate.net/profile/Koosha-Kalhor/publication/328732625_Urbanization_and_its_Effects_on_the_Environment_and_Society_Alone_with_Sustainable_Development/links/5bdf220ea6fdcc3a8dbec513/Urbanization-and-its-Effects-on-the-Environment-and-Society-Along-with-Sustainable-Development.pdf (дата звернення 24.04.2024)

Погорєлова О. М., доцент кафедри екології та охорони здоров'я, *Західноукраїнський національний університет*, **Котляренко Л. Т.**, професор кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз, *Національний університет оборони України*, **Боднарюк М. Ю.**, здобувач вищої освіти 1 курсу спеціальності «Екологія», **Триліх Х. І.**, здобувач вищої освіти 1 курсу спеціальності «Екологія», **Триліх І. І.**, здобувач вищої освіти 1 курсу спеціальності «Екологія», *Західноукраїнський національний університет*

ОСОБЛИВОСТІ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ – ЯК ОСНОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ДОВКІЛЛЯ

Анотація. Дбайливе та економне використання природних ресурсів є важливим для збереження потенціалу для майбутніх поколінь. Використання ресурсів, а також мінімізацію відходів та забруднення навколишнього середовища.

Ключові слова: біорізноманіття, раціональне природокористування, довкілля, природні ресурси.

Взаємодія між людиною і природою дійсно є невід'ємною, оскільки саме довкілля забезпечує суспільство різноманітними ресурсами, необхідними для життя і господарської діяльності. Однак важливо зрозуміти, що зв'язок має бути гармонійним і сприяти відновленню та охороні ресурсів. Причиною антропогенного навантаження на природу є забруднення повітря, води та ґрунту, втрата біорізноманіття та знищення природних екосистем. Тому важливо здійснювати не лише експлуатацію природних ресурсів, а й їхню охорону та відновлення. Розуміння впливу людської діяльності на природу, а також прийняття заходів для збереження і відновлення природних ресурсів, є ключовими для сталого розвитку нашого суспільства.

Природокористування – це сфера виробничої та наукової діяльності, спрямована на вивчення, освоєння, охорону та перетворення природи з метою забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини. За характером впливу на довкілля природокористування може бути раціональним і нераціональним.

Раціональне природокористування – використання природних ресурсів компенсується їхнім відновленням і охороною, що спрямовано на забезпечення повноцінного розвитку суспільства і збереження високої якості навколишнього середовища. Раціональне природокористування передбачає використання природних ресурсів з мінімальними збитками для навколишнього середовища і з урахуванням потреб майбутніх поколінь.

Діяльність людини у сфері природокористування повинна відбуватися відповідно до законів природи та суспільства, з урахуванням взаємодії між ними. Контроль за природокористуванням важливо здійснювати через державні механізми регулювання, щоб забезпечити його узгодженість з загальними інтересами суспільства та збереженням природних ресурсів на майбутнє.

Нераціональне природокористування виникає внаслідок значного перебільшення антропогенного впливу на природні комплекси. Це призводить до наростання екологічної кризи, оскільки вплив людини на природу призводить до знесилення її відновлювальних властивостей, зниження якості та вичерпання природних ресурсів, а також забруднення навколишнього середовища. Негативні наслідки нераціонального природокористування можуть виникати як прямим чином, наприклад, через безпосереднє вирубування лісів або забруднення водойм, так і опосередковано, через такі фактори, як зміна клімату або втрата біорізноманіття.

Це важлива проблема, яка потребує комплексного підходу та прийняття ефективних заходів з боку суспільства, держави і бізнесу. Зокрема, необхідно вдосконалювати законодавство щодо охорони природи, розвивати технології з відновлення природних ресурсів та зменшення викидів забруднюючих речовин, а також підвищувати екологічну свідомість суспільства. Тільки таким чином можна зменшити негативний вплив людини на природу і забезпечити сталість та здоров'я нашого середовища.

Крайнім проявом нераціонального природокористування є споживацьке ставлення, коли люди знищують окремі види ресурсів або цілі природні комплекси без врахування їхньої значимості для екосистеми та майбутніх поколінь. Це призводить до серйозних екологічних проблем, зокрема, до втрати біорізноманіття та зменшення стійкості екосистем.

Наприклад, в Україні вже втрачено деякі види тварин і рослин через споживацьке ставлення та недбале використання природних ресурсів. Так, європейські тури зникли з лісів, а дикі коні тарпани стали рідкісним видом у степових регіонах. Крім того, морські ссавці, зокрема чорноморські дельфіни та тюлень-монах, знаходяться на межі вимирання через втрату середовища мешкання, забруднення води та перехідний тиск від людської діяльності.

Ці приклади свідчать про те, як важливо враховувати екологічні аспекти у природокористуванні і здійснювати його з урахуванням збереження різноманітності життя та стійкості екосистем. Необхідно впроваджувати

ефективні заходи з охорони та відновлення природних умов для існування цих видів, а також підтримувати розвиток екологічно свідомого способу життя у суспільстві.

Так, природокористування можна класифікувати за різними критеріями, включаючи види діяльності та види використання природних ресурсів. За видами діяльності розрізняють: промислове, сільськогосподарське, рекреаційне. Промислове природокористування – використання природних ресурсів для виробництва промислової продукції, наприклад, енергії, матеріалів із землі та мінералів. Сільськогосподарське природокористування займається вирощуванням рослин і тварин для продовольства, кормів, текстилю та інших сільськогосподарських продуктів. Рекреаційне природокористування – використання природних ресурсів для розваг, туризму та інших форм відпочинку.

За видом використання природних ресурсів виділяють: земле-, водо- та лісокористування. Землекористування – використання земельних ресурсів для сільськогосподарських, промислових, житлових, комерційних і рекреаційних цілей. Водокористування: охоплює використання водних ресурсів для забезпечення потреб питної води, зрошення, промислового використання та рекреації. Лісокористування – використання лісових ресурсів для деревини, дерев'яних виробів, дикорослих рослин, охорони біорізноманіття та інших цілей.

Використання мінеральних ресурсів: охоплює видобуток і використання корисних копалин, які використовуються у промисловості, будівництві та інших галузях. Інші види природокористування можуть включати охорону природи, енергетичне використання альтернативних джерел енергії, охорону диких тварин і рослин, та інші. Комплексно-територіальний підхід до природокористування включає в себе врахування різноманітних проблем на різних рівнях – від глобального до локального, з урахуванням специфіки конкретних територій. Це дозволяє ефективно вирішувати екологічні проблеми та забезпечувати сталі використання природних ресурсів.

На території України наслідки людської діяльності суттєво позначилися на природних комплексах, що призвело до виникнення екологічно небезпечних регіонів. Це може бути зумовлено індустріальним забрудненням, неконтрольованим використанням природних ресурсів, а також іншими факторами. Для подолання цих проблем важливо застосовувати комплексний підхід, який включає в себе розвиток екологічно чистих технологій, впровадження програм охорони природи, збереження та відновлення екосистем, а також міжнародну співпрацю для вирішення глобальних екологічних проблем. Такий підхід дозволяє забезпечити збалансований розвиток економіки, соціальних потреб та охорони довкілля, забезпечуючи сталість середовища для майбутніх поколінь і зменшуючи ризики екологічних криз.

Отже, важливо здійснювати природокористування з урахуванням принципів сталого розвитку, що передбачає збалансований підхід до використання природних ресурсів з урахуванням потреб сучасного суспільства і збереження можливостей для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Венгліньський М. О., Грищенко О. М., Годинчук Н. В. Моніторинг ґрунтів зони степу України за реакцією ґрунтового розчину: збірник наукових праць. Охорона ґрунтів. 2016. В. 3. С. 38–45.

2. Данкевич В. Є. SWOT та PESTEL-аналіз сучасного стану земельних відносин в Україні. Економіка АПК. 2018. № 7. С. 93–101.

3. Колокольчикова І. Природно-ресурсний потенціал галузі промислового садівництва півдня України / Ірина Колокольчикова // Галицький економічний вісник. — Т. : ТНТУ, 2019. — Том 57. — № 2. — С. 115–123.

Рибалова О. В., канд. техн. наук, доцент,
Ільїнській О. В., канд. біол. наук, доцент,
Національний університет цивільного захисту України

НЕБЕЗПЕЧНЕ ЗБІЛЬШЕННЯ ЛІСОВИХ ПОЖЕЖ ВНАСЛІДОК ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

***Анотація.** Військова агресія РФ спричинила зростання небезпеки виникнення лісових пожеж та забруднення всіх складових природного середовища. Представлені в роботі дослідження впливу бойових дій на збільшення лісових пожеж і зменшення біорізноманіття є актуальними і спрямовані на прийняття необхідних управлінських рішень щодо впровадження природоохоронних заходів в післявоєнній відбудові країни, що має практичне значення.*

***Ключові слова:** лісові пожежі, біорізноманіття, екологічна небезпека, військові дії, лісові пожежі.*

Лісові пожежі призводять до масштабного знищення рослинного і тваринного світу, спричиняють ерозію ґрунту та змінюють характеристики річкових режимів. Лісові пожежі спричиняють порушення важливих функцій лісу в природних екосистемах, таких як водорегулювання, ґрунтозахист, санітарно-гігієнічна роль, кліматичний вплив, природоохоронна функція та захист від ерозії. Втрата прибережних лісів через пожежі може вести до обміління річок та швидкого змиву берегів [1].

Екологічні наслідки лісових пожеж включають забруднення атмосферного повітря вуглекислим газом та побічними продуктами піролізу горючих матеріалів. Екологічний вплив втрат вуглецю через горіння та розкладання органічних решток після пожеж залежить від розмірів пожежі та часу, протягом якого рослинність відновлюється після зруйнувань. Збалансування втрат і надходжень вуглецю відбувається через роки і десятиліття після пожежі [2].

Лісові пожежі вносять у повітря частки сажі, що складається з вуглецю та продуктів неповного згорання деревини, а також різноманітні органічні речовини, включаючи фенольні сполуки, які можуть мати мутагенні та канцерогенні властивості.

Задимлення повітря призводить до погіршення мікроклімату, збільшення кількості туманних днів та зменшення прозорості атмосфери, що призводить до зниження видимості, освітленості та ультрафіолетової радіації.